

آداب و رسوم ایران عصر قاجار از دیدگاه
سفرنامه‌ها و خاطرات اروپاییان

تالیف:

زهرا طلایی حاتم

سرشناسه : طلایی حاتم، زهرا، ۱۳۶۴ -
 عنوان و نام پدیدآور : آداب و رسوم ایران عصر قاجار از دیدگاه
 سفرنامه ها و خاطرات اروپاییان
 مشخصات نشر : تهران: یاد عارف، ۱۳۹۳.
 مشخصات ظاهری : ج، ۱۶۲ ص.
 شابک : 978-600-7284-48-3
 وضعیت فهرست نویسی : فنیای مختصر
 یادداشت : این مدرک در آدرس
 http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است.
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۵۷۷۸۶۰

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به بخش
 کتاب دشتی می باشد و هرگونه کپی برداری بدون
 اجازه کتبی بخش دشتی پیگرد قانونی دارد.

عنوان کتاب : آداب و رسوم ایران عصر قاجار از دیدگاه سفرنامه ها و خاطرات اروپاییان
تألیف : زهرا طلایی حاتم
ناشر : انتشارات یاد عارف
ناظر فنی چاپ : باقر دشتی
نوبت و سال انتشار : چاپ نخست / ۱۳۹۳
شمارگان : ۱۰۰۰ جلد
قیمت : ۴۰۰۰۰ ریال
شابک : 978-600-7284-48-3

فهرست

۹	مقدمه
۱۱	فصل اول: جشن‌های دوره‌ی قاجار
۱۳	ازدواج
۲۱	ازدواج ترکمن‌ها
۲۴	ازدواج بختیاری‌ها
۲۵	ازدواج آرامنه
۲۷	ازدواج کردها
۲۸	اعیاد
۲۸	عید نوروز
۳۴	نوروز در دربار شاهان قاجار
۳۶	عید قربان
۳۹	عید غدیر
۴۱	ماه رمضان و عید فطر
۴۴	تولد نوزاد و ختنه‌سوران
۴۹	فصل دوم: عزاداری‌های دوره‌ی قاجار

۵۱	 عزاداری‌های مذهبی (محرم و تعزیه)
۵۱	 محرم
۶۱	 تعزیه
۷۱	 مراسم سوگواری در ایران
۸۲	 تدفین رر تشری‌ها
۸۵	 فصل سوم: روابط اجتماعی و زندگی روزمره دوره‌ی قاجار ..
۸۷	 آداب معاشرت
۹۰	 دیدوبازدید ایرانیان
۹۳	 استقبال و بدرقه‌ی میهمان
۹۶	 مهمان‌نوازی
۹۹	 غذای ایرانی
۱۰۳	 نان
۱۰۵	 آداب غذا خوردن ایرانی
۱۰۷	 لباس
۱۱۰	 لباس زنان
۱۱۹	 سرگرمی‌ها و تفریحات مردم در دوره‌ی قاجار
۱۱۹	 رقص

۱۲۰	بازی‌ها
۱۲۱	چوگان بازی یا گوی و چوگان
۱۲۲	شکار
۱۲۳	ورزش‌ها
۱۲۳	سوارکاری
۱۲۴	ورزش باستانی
۱۲۶	جشن گلریزان در زورخانه
۱۲۹	سرگرمی و تفریحات زنان در عصر قاجار
۱۳۳	فصل چهارم: باورها و خرافات مردم دوره‌ی قاجار
۱۳۵	زیارت
۱۴۰	خرافات
۱۴۹	جمع بندی
۱۵۳	منابع و مأخذ

مقدمه

بدون تردید هر ملّتی و قومی از خود آداب و رسومی دارند که در شادی‌ها، مصیبت‌ها و عزاداری‌ها، در روابط متقابل بینشان آشکار می‌شود و در بین آن ملّت محترم و دارای ارزش است و پشتوانه‌ی اجتماعی، فرهنگی و مذهبی دارد. آداب و رسوم از زیرمجموعه‌های فرهنگ یک جامعه محسوب می‌شود، توسعه و تکامل جامعه وابستگی زیادی به تعالی فرهنگی آن دارد. ایران به عنوان یکی از کشورهای متمدن در تاریخ، از این قاعده مستثنا نبوده و دارای آداب و رسوم و سنن مخصوص به خود است.

از دوره‌ی صفویه روابط خارجی ایران با دولت‌های اروپایی گسترش یافت و عده‌ی زیادی از اروپاییان وارد ایران شدند؛ برای انجام مأموریت‌های سیاسی، برای سیر و سیاحت و آشنایی با اوضاع ایران و نیز این سیاحان خاطرات و گزارش مأموریت و گشت و گذارهای خود را به صورت مشروح و مفصل ثبت می‌کردند، این گزارش‌ها به صورت سفرنامه و کتاب‌های خاطرات درمی‌آمد و غالباً به نام نویسنده‌ی آن‌ها معروف می‌گشت. در دوره‌ی قاجار این روابط بسیار گسترش یافت و سفرنامه‌ها و خاطرات زیادی از این دوره به جای مانده است. سفرنامه‌ها با توجه به این‌که در دوره‌هایی از تاریخ ایران تدوین شده‌اند که متون تاریخی عمدتاً تحت نظارت دربارها و حکومت‌ها تدوین می‌شد و مملو از تحریف و تملّق‌های غیرواقعی بود، از اهمیت زیادی برخوردارند؛ زیرا متون تاریخی عموماً بخشی از حوادث را نگارش می‌کردند که مبنای تحولات تاریخی شاهان و سلاطین بودند، بنابراین مورخان به اموری که خارج از دستگاه سلطنت بود اعتنایی نداشتند، در صورتی که سفرنامه‌ها حاوی اطلاعات زیادی درباره‌ی اوضاع سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، آداب و رسوم است که

اگر بدون غرض‌ورزی باشد منبع اطلاعاتی بسیار مهمی برای بررسی اوضاع فرهنگی-اجتماعی ایران آن زمان خواهد بود.

در این پژوهش درصدد آنیم که آداب و رسوم دوره‌ی قاجار را از دیدگاه سیاحان اروپایی، مورد بررسی، نقد و تحلیل قرار دهیم. جامعه‌ی مورد نظر این پژوهش، ایران دوره‌ی قاجار است و روش تحقیق نیز، به شیوه‌ی توصیفی - تحلیلی می‌باشد.

چون موضوع پژوهش آداب و رسوم از دیدگاه اروپاییان است، لذا تکیه‌ی اصلی ما بر سفرنامه‌ها و خاطرات اروپاییان می‌باشد. از منابع داخلی نیز بیشتر برای تأیید یا در مواردی ردّ گفته‌های خارجی‌ان استفاده شده، بعلاوه در مواقعی که سفرنامه‌ها اطلاعات ناقصی را ارائه داده‌اند برای تکمیل گفته‌های آن‌ها به منابع داخلی استناد شده است.

لازم به ذکر است این کتاب برگرفته از پایان نامه‌ی دوره‌ی ارشد اینجانب می‌باشد؛ لذا از جناب آقای دکتر فؤاد پورآرین و جناب آقای دکتر محمدحسن رازنهران که راهنمایی و مشاوره‌ی این پژوهش را بر عهده داشتند تشکر و قدر دانی می‌نمایم. همچنین یادآور می‌شوم این پژوهش خالی از نقص و کاستی نیست، بنابراین از خوانندگان خود خواستارم چنان‌که با اشتباهات نگارشی، تاریخی و علمی رو به رو می‌شوند، نگارنده را مورد عفو و اغماض قرار دهند.

زهره طلانی حاتم

شهریور ۱۳۹۳